

DE NAAM WIJNBOOM IN GEMERT (reactie op 'n artikeltje) van M.A. van der Wijst. (Zie Gemerts Heem, nr. 30. blz. 10) Het enige wat ik (historisch) weet over de naam Wijnboomlaan is dat deze laan zo is genoemd door dr. Ed. Loffeld. De toelichting bij deze naam was dat er in de 14de eeuw een hoeve was van die naam in de omgeving van deze weg. In welk geschrift en hoe deze naam daar voorkomt, weet ik dus niet. Ik daacht toen eerst, afgaande op de juistheid van de schrijfwijze aan wind(as)boom). In het Middernederlands Handwoordenboek treft men n.l. het woord wijnas aan. Men wordt dan verwezen naar windas. Verder vindt men dan nog: windasboom (z.n.w.m.): Handspaak, waarmede de spil van een windas wordt rondgedraaid. Kiliaen: (W.B. uit 3de kwart v/d 16de eeuw) windasboom, vectis ergatae. Nu komt volgens Kramers Woordenboek Nederlands ook het woord windboom (m.) voor.

Zo zou men zich dus ook een combinatie wijnboom kunnen indenken.

Enkele feiten maken deze verklaring misschien minder aannemelijk:

a) In het Gemerts komt wijnen voor winden (opwinden) niet voor, naar ik meen.

b) Het lijkt een niet zo geeigende naam voor een oberderij, behalve dan dat de windas en de windasboom bij de put-uitrusting horen. (vergelijk Brabants Woordenboek van A. Weijnen en J. Verbakel).

De andere verklaring die ik vond, gaat er van uit dat de spelling Wijnboom misschien niet helemaal juist is. Deze naam zou door iemand foutief opgetekend kunnen zijn uit de volksmond.

Ik vond toen het merkwaardige woord

Waaiboom, dat in het Gemerts voorkomt als wè:jbom (en wè:jenhawt).

Het is een vaag woord dat door verschillende woordenboeken verschillend wordt verklaard.

Van Dale: waaiboom, m. (-en), (Zuidnederlands) "boom die vrij in den grond staat en niet tegen een muur of laten geleid is: perziken van een waaiboom.

Elseviers Ndl. W.B.: waaiboom (m), "boom die onder invloed

van constante wind is scheefgegroeid".

Het schijnt dat men op de vraag: wat voor hout is dat? wel schertsend antwoordde: waaibomenhout.

Omdat ik nog niet helemaal tevreden was heb ik verder gezocht en vond ik nog een derde oplossing, die er van uitgaat dat de spelling wijnboom eventueel juist kan zijn.

Ik vond namelijk het woord

weideboom, weidboom, wideboom, wijtboom in het M.Ndl. W.B. (Verwijs Verdam). Men wordt dan verwezen naar wilge Weide, z.n.w.vr. Hoogduits gediftongeerde vorm van wide; (oudduitse en hoogduitse weide) = Wilg.

Wide (wijde), z.n. vr. Oostmiddelnederlands. Oud hoogduitse wīda; nieuw hoogduitse weide: wilg, wilgentak etc. Verder vinden we nog

Widebomenhout (wijt') z.nw.o. wilgenhout.

Er wordt een tekst gegeven waarin het woord voorkomt: "Item liggen in der Stathof eyn deel plancken, paveyen, van te maken, gesneden van een wijtbomenholt". (Rekening v. Nijmegen. 2.71)

L. Meyers: Woordenschat. t'Amsteldam 1745, geeft in de afdeling verpuderde woorden: Weidboom, wilgeboom.

Ik heb het woord even opgezocht in een Duits-Nederl. WB: weide-w. (-n) wilg; weide, graasplaats; (het) grazen; ge-not, jacht.

Als we nu de vorm wijtboom nemen kunnen we ons goed voorstellen dat de t onder invloed van de b vervaagt en dat daarvoor in de plaats een nasaal (de n dus) komt.

Ik heb ook even haastig in het Etymologisch Woordenboek van Dr. J. De Vries (Aula nr. 6) gekeken. Het woord wei-wei-de wordt daarin verklaard:

1) Oudnederfrankische Weitha: "weide, oudhoogduitse weida: "voer, weide, jacht. Het woord betekent dus de plaats waar de dieren hun voedsel zoeken". Er worden verder nog verwante woorden uit andere talen aangegeven.

2) Er wordt echter nog een 2de mogelijkheid gegeven n.l. Het middelnederlandse homoniem: wede "kreupelhout, teentwijn" (vgl. ook wisse) en het Nieuw hoogduitse weide (èn-Oostmiddelnederlandse!) = "wilg".

Deze behoven bij de indogermaanse wortel wei-binden en

dan mag men wel denken aan het oude bosbedrijf, waarbij men de jonge loten der loofbomen voor allerlei vlechtwerk gebruikte. In zulke bossen waren echter ook stukken weiland, waarin vee kon grazen.

Anders kan weide ook verklaard worden als grasland met een gevlochten heg voor het vee.

U heeft uit de uitgebreidheid van de behandeling wel gemerkt dat de derde mogelijkheid mijn voorkeur heeft al blijft het natuurlijk maar een vooronderstelling die ik graag voor een betere verklaring prijsgeef.

Aan de historici onder ons verder de taak om te zien of deze verklaring historisch mogelijk is.

P.H.Vos. Pandelaar 94. Gemert.

Een GIMMERTS ALFABET van bijna 100 Gemertse woorden werd gepubliceerd in "Den Drumknaauwer", de Gemertse Carnavalskrant van 1969. Naar mijn mening staan er enkele fouten in, mogelijk ook een paar drukfouten. Zo moet: affenseeren voor vlug doen zijn: affeseeren; complisie, vergadering = comprisie; dèngat, veld of weide inrit = aongat; protten, lelijk kijken, bv. van een kind dat z'n zin niet krijgt = pratten; dit wordt ook gezegd van bv. planten die niet willen doorgróeien; pinteneuker gierige kerel; ik meen dat het meer gezegd wordt van bv een kind dat van z'n eten dit niet lust en dat niet lust. Overigens veel lof voor "Den Drumknaauwer".

M.H.J.Pennings.

VERSLAG VAN DE LEZING VA PATER LOFFELD, GEHOUDEN IN DE LEDENVERGADERING VAN 10 DECEMBER 1968.

Op dinsdag 10 december 1968 werd in Hotel de Kroon een vergadering gehouden voor de leden van onze kring. Als spreker voor deze vergadering had het Bestuur Pater Loffeld uitgenodigd. Deze zou aanvankelijk een lezing houden over de "Baley Aldenbiezen nu", zoals ook op de convocatie, aan de leden toegezonden vermeld stond. Achteraf vond Pater Loffeld het beter hierover later te spreken, wanneer een aantal dia's over Aldenbiezen en onderhorige commanderijen gereed zouden zijn. Zodoende sprak hij nu over de "Balye Aldenbiezen vroeger". Onze Voorzitter, de hr. L. Bekkers, sprak een hartelijk